

Protokoll

Kommunstyrelsen

2023-04-11

KS § 54

Yttrande över remiss av betänkandet "Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57)"

Dnr 2023/23.KS

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att avge yttrande i enlighet vad som framgår av protokollet.

Bakgrund och sammanfattning

Regeringen beslutade den 6 maj 2021 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera och lämna förslag till hur ett modernt och väl anpassat fysiskt skydd för civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium bör vara utformat. Försvarsdepartementet har remitterat betänkandet bland annat till Markaryds kommun att inkomma med synpunkter senast den 19 maj.

I ärendet föreligger ett yttrande av säkerhetschefen, av vilket framgår följande:

”Yttrande

Sammanfattning

- Markaryds kommun avstyrker utredningens förslag om en statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst. Markaryds kommun anser att det är de kommunala räddningstjänstorganisationerna som i första hand bör tillföras personal genom civilplikt, samt förstärkningsmateriel. I andra hand kan regionala statliga beredskapsstyrkor finnas som förstärkningsresurser för att understödja de kommunala styrkorna vid särskilt personalkrävande insatser.
- Markaryds kommun anser inte att utredningens förslag ger kommunerna förutsättningar att genomföra storskalig utrymning och inkvartering vid höjd beredskap. Markaryds kommun bedömer att det inte är realistiskt att basera kommunernas organisation för dessa krävande uppgifter på enbart frivilliga. Istället bör fler grundutbildade civilpliktiga tillföras kommunerna och de tilltänkta beredskapsgrupperna. De civilpliktiga bör även kunna användas för en större bredd av uppgifter inom skyddet av civilbefolkningen, såsom stöd vid användning av skyddsrum och bemanning av trygghetspunkter. Frivilliga med avtal, exempelvis de som ingår i kommunernas frivilliga resursgrupp, kan enligt vår

uppfattning krigsplaceras, då de har ett anställningsavtal och kan då utgöra ett viktigt komplement till en sådan struktur.

- Utredningens kartläggning har visat att det finns en god tillgång till skyddsrum i Sverige eftersom det längre tillbaka i tiden har gjorts stora satsningar på att bygga skyddsrum. Markaryds kommun delar inte utredningens uppfattning att det finns god tillgång till skyddsrum i Sverige, då det i Markaryds kommun endast finns ett skyddsrum och ett fåtal lokaler som kan tagas i anspråk för det som benämns andra skyddade utrymmen.

Ett moderniserat skyddsrumsbestånd

Utredningen föreslår att ett bevis om besked om skyddsrum, förutom att vara en förutsättning för startbesked, även ska vara en del av ansökan om bygglov enligt plan- och bygglagen (PBL). Markaryds kommun anser att en tydlig avgränsning behövs av vilken typ av byggnader och inom vilka geografiska områden ett krav på byggande av skyddsrum kan bli aktuellt och som därmed kan föranleda ett bevis om besked om skyddsrum.

Utredningen föreslår en utvidgning av bestämmelsen i 10 kap. 17 § PBL till att omfatta inte bara befintliga byggnader som innehåller skyddsrum utan även åtgärder som kan påverka en befintlig byggnad som innehåller skyddsrum. Markaryds kommun bedömer att denna ändring riskerar att ytterligare utöka den administrativa bördan och därmed ledtiderna i bygglovsprocessen, eftersom den förutsätter en helt ny bedömning av åtgärders påverkan på närliggande skyddsrum som normalt sett inte ligger inom byggnadsnämndernas kompetens att avgöra. Om en sådan bedömning ska göras behövs vägledning från berörda myndigheter om vilken typ av åtgärder som avses.

Skyddade utrymmen

Kommunen föreslås på begäran av staten lämna upplysningar om vilka utrymmen inom kommunen som kan vara av betydelse som skyddade utrymmen. Det här är information som inte finns i kommunen. Detta är till del redan påbörjat i kommunerna med inriktning mot kommunala fastigheter. Kommunen kan behöva genomföra ett omfattande arbete för att identifiera lämpliga skyddade utrymmen, inklusive besök och på plats av sakkunnig personal för att bedöma om ett utrymme har rätt skyddande egenskaper. Markaryds kommun anser att uppgiften bör förtydligas. Utredningen föreslår att kommunen ska besluta om inrättande av skyddade utrymmen. Markaryds kommun anser att detta är en förenklad bild av uppdraget. Utöver att kartlägga lämpliga utrymmen och bedöma deras skyddande effekt krävs också kommunikation med fastighetsägare och förhandling med dessa om villkor. Vidare behöver kommunen ha en löpande kommunikation med MSB. Kommunen behöver också etablera en beslutsprocess om inrättande av skyddade utrymmen. Utöver handläggning

av ärenden behöver systemet av skyddade utrymnen också förvaltas över tid. Kommunens uppgift bör därför beskrivas tydligare.

Informationsuppdrag om skyddsrum och skyddade utrymnen

Kommunen föreslås ansvara för information om iordningställande och användning av skyddsrum och skyddade utrymnen till invånare samt ägare och nyttjanderättshavare till byggnader och andra anläggningar inom kommunen.

Markaryds kommun anser att uppgiften till kommunerna behöver preciseras. Uppgiften spänner från att tillhandahålla allmän information till att bedriva uppsökande verksamhet med informationsträffar och övningsverksamhet. Att bedriva uppsökande verksamhet gentemot fastighetsägare är en mycket omfattande uppgift. Förväntansbilden på kommunerna behöver klargöras och läggas på en rimlig nivå.

Länsstyrelserna kommer genom sin tillsyn att bygga upp teknisk kunskap om skyddsrum och skyddade utrymnen. Kommuner som har genomfört informationsmöten för fastighetsägare om skyddsrum har konstaterat att frågorna snabbt hamnar på en detaljerad nivå. Markaryds kommun bedömer att det vore effektivare att länsstyrelserna genomför uppsökande informationsinsatser gentemot fastighetsägare, jämfört med att alla kommuner ska bygga upp egen teknisk kompetens på området. Däremot kan kommunen bistå länsstyrelsen med att till exempel ordna offentliga möten i kommunens lokaler. Slutligen behöver ansvarsfördelningen mellan kommun, länsstyrelse och MSB klargöras så att informationsarbetet blir effektivt.

Utrymning med efterföljande inkvartering

Markaryds kommun konstaterar att det finns en förväntan från staten att samtliga kommuner ska ha förmåga att utrymma och inkvartera kopplat till fredstida kriser. Förväntningar på planering för utrymning finns bland annat kopplat till dammbrott, kärntekniska olyckor och större skogsbränder. De kommuner som ingår i områden som ska planläggas för utrymning och inkvartering kommer att få ersättning för sin planering, medan övriga inte får någon ersättning alls. Markaryds kommun anser att det bör övervägas om inte samtliga kommuner bör ges ett uppdrag för att ha en grundläggande planering för utrymning och inkvartering för fredstida kriser, samt upp till en viss nivå för höjd beredskap. Därutöver skulle de kommuner som omfattas av ett särskilt beslut om planläggning ta fram en fördjupad planering för höjd beredskap.

Samhällets förmåga att skydda och hjälpa civilbefolkningen

Markaryds kommun avstyrker förslaget att inrätta en ny statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst. Markaryds kommun anser att det är de kommunala räddningstjänstorganisationerna som direkt bör

tillföras personal och förstärkningsmateriel. Vår bedömning är, likt SKR:s, att de kommunala räddningstjänstorganisationerna behöver fördubbla sin bemanning vid höjd beredskap.

Den ökade bemanningen måste ske genom grundutbildning av civilpliktiga som efter utbildning tillförs de kommunala räddningstjänsterna genom civilplikt. En hög förmåga till räddningstjänst under höjd beredskap ute i kommunerna medför att kommunerna inte behöver invänta hjälp från en statlig förstärkningsresurs utan snabbt kan agera lokalt för att minska skadeverkningarna. Dessutom kan det under höjd beredskap uppstå störningar i kommunikation samt begränsningar i möjligheter att förflytta sig inom landet och även inom regioner. Den sammantagna förmågan i Sverige blir mindre sårbar med en decentraliserad organisation och ger förutsättningar för uthållighet och kontinuitet. Därutöver bidrar det troligen också till försvarsviljan, både hos befolkningen som helhet och för personal och civilpliktiga som kan vara krigsplacerade i sitt närområde. Vid höjd beredskap kan resurser omfördelas mellan de kommunala räddningstjänstorganisationerna utifrån behov, inom ramen för de övergripande ledningssamarbeten som nu finns på plats. Ytterst har staten möjlighet att omfördela resurser mellan kommunerna om det skulle behövas.

Om frivilliga i skyddet av civilbefolkningen

Utredningen menar att frivilliga försvarsorganisationer ska utgöra en viktig grund för kommunernas arbete med att skydda civilbefolkningen. Utredningen konstaterar dock att frivilligförordningen (1994:524) inte omfattar kommuner och regioner, och att de därmed inte kan krigsplacera frivilliga. Markaryds kommun delar inte uppfattningen att frivilliga inte kan krigsplaceras. Om de frivilliga försvarsorganisationernas medlemmar ingår i kommunens Frivilliga resursgrupp (FRG), har de ett anställningsavtal med kommunen och kan därmed krigsplaceras i en kommunal beredskapsgrupp vid höjd beredskap med stöd av civilplikt. Markaryds kommun delar SKR:s bedömning att kommunerna behöver tillföras grundutbildade civilpliktiga för att kunna lösa de tillkommande och krävande uppgifterna med storskalig utrymning och inkvartering, bemanning av service- och trygghetspunkter, stöd vid användning av skyddsrum och skyddade utrymmen samt försörjningsberedskap. Utredningen föreslår att totalt 400–500 utrymningsledare ska utbildas med civilplikt under den kommande femårsperioden. Med den volym av civilpliktiga utrymningsfunktionärer som föreslås bör länsstyrelsen vara bemanningsansvarig. Med ett fåtal civilpliktiga per kommun blir det en onödig administration om alla kommuner ska vara bemanningsansvariga.

Konsekvensanalys

Förslagen kommer att få stora ekonomiska konsekvenser för kommuner och regioner. Mycket saknas dock i konsekvensanalysen. Markaryds

kommun anser att det behöver göras en ny konsekvensanalys för de förslag som regeringen går vidare med. Markaryds kommun förutsätter att staten ger finansiering till kommunerna det vill säga att den kommunala finansieringsprincipen tillämpas fullt ut. Finansieringsprincipens tillämpning är central för samspelet mellan kommunsektorn och staten. Markaryds kommun vill understryka vikten av att ersättningen till kommunerna blir långsiktig och i nivå med de krav och förväntningar som staten ställer på kommunerna.”

Beslutsunderlag

Beslut KSAU § 36 2023-03-28

Tjänsteskrivelse stabs- och säkerhetschefen

Remiss av SOU 2022:57 Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Beslutet expedieras till:

fo.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till
fo.ssk@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fö2023/00074 senast 19
maj 2023